

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระดับใดก็ตาม หน้าที่ของสถานศึกษาก็คือ การให้นักเรียนนักศึกษาได้เกิดการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ กาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนนักศึกษาสามารถนำเอาวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตรประจำวันของตนเอง รวมทั้งการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เนื่องจากสถานศึกษาเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม สถานศึกษาจึงต้องคล้อยตามสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สถานศึกษาจึงมีหน้าที่เตรียมสมาชิกของสังคมซึ่งเป็นเยาวชนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

การที่สถานศึกษาจะสร้างคนให้มีคุณค่าขึ้นมาได้นั้น นอกเหนือไปจากการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพแล้ว การดำเนินการที่เป็นการบริหารงานด้านอื่น ๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนนักศึกษามีชีวิตอยู่ในสถานศึกษาได้อย่างมีความสุข หรืออยู่ในสถานการณ์ที่นักเรียนนักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้อีก จากการนำเอาความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และนักเรียนนักศึกษามีการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง ดังที่ อติสัย ชาติกำแหง (2530, หน้า 155) กล่าวว่า ความมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลนั้น ไม่ได้มุ่งแต่เพียงความรู้วิชาการ (Academic) อย่างเดียวเท่านั้น ความรู้ในวิชาต่างๆ ที่ได้รับการอ่านหนังสือหรือจากคำแนะนำสั่งสอนของครูเป็นเพียงทฤษฎี ซึ่งถ้ามิได้นำความรู้มาใช้ ก็จะเป็นแต่อุดมคติไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม

การจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการจัดประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนนักศึกษา นอกเหนือไปจากการเรียนการสอน งานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษาโดยตรง

ที่จะส่งเสริมประสบการณ์เหล่านี้ได้คือ งานกิจการนักศึกษา และงานกิจการนักศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในการบริหารการศึกษา โดยสนับสนุนการจัดการศึกษา นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดสวัสดิการ จัดกิจกรรม บริการ การรักษาระเบียบวินัยให้นักเรียน นักศึกษามีความรับผิดชอบ ปลุกฝังทัศนคติในการดำเนินชีวิต ซึ่ง กิตติมา ปรีดีติลล (2532, หน้า 192) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการบริหารกิจการนักศึกษา เพื่อมุ่งหวังที่จะพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีความรู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกับคนอื่น รู้จักใช้พลังส่วนเกินออกไปทางสร้างสรรค์และมีประโยชน์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีการบริหารงานกิจการนักศึกษา

การบริหารงานกิจการนักศึกษา จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะดำเนินการ โดยคำนึงถึงประโยชน์ทางการศึกษาที่จะเกิดขึ้นแก่นักศึกษาเป็นหลักสำคัญ ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดของสถานศึกษาว่าจะจัดได้เพียงไร และใช้กระบวนการบริหารอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนนักศึกษา และประสิทธิผลมากที่สุดเช่นเดียวกับ กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2535, หน้า 5) กล่าวว่า ผู้บริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในงานด้านนี้ย่อมสามารถที่จะจัดและดำเนินกิจการต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผลลัพธ์ที่จะได้ก็คือ คุณสมบัติอันพึงประสงค์หลายอย่างดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในตัวนักเรียนนั่นเอง ซึ่งก็นับว่าเป็นความสำเร็จของการจัดการศึกษาของประเทศได้อย่างน่าภาคภูมิใจ และการบริหารงานกิจการนักศึกษา จะต้องดำเนินไปเป็นขั้นตอนตามลักษณะและกระบวนการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับ นิพนธ์ กิณาวงค์ (2526, หน้า 42) ที่ว่า การบริหารในแง่กระบวนการอาจให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการวิธีหรือการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานบริหารของผู้บริหาร การบริหารในองค์การใดๆ ก็ตาม รวมทั้งการบริหารโรงเรียนเพื่อพิจารณาการบริหารในแง่กระบวนการย่อมแสดงขอบเขตของหน้าที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร

การบริหารงานกิจการนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา ก็มีการบริหารงานอย่างเป็นกระบวนการ โดยผู้อำนวยการวิทยาลัยพลศึกษา จะเป็นผู้อนุมัติงานการบริหารรวมทั้งนโยบายให้กับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษา มีหน้าที่และรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในฝ่ายกิจการนักศึกษา ซึ่งแต่เดิมมาการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นฝ่ายหนึ่งใน 3 ฝ่าย ประกอบ

ไปด้วยงานต่าง ๆ ได้แก่ งานปกครอง งานกิจกรรม งานกิจกรรมพิเศษ งานบริการชุมชน งานสหกรณ์ งานบริการจัดหางาน งานแนะแนว งานวิชาทหาร งานแผนพหุการและดนตรี งานศึกษานอกสถานที่ (กรมพลศึกษา, 2539, หน้า 17) ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ สป 1462/2537 ลงวันที่ 12 กันยายน 2537 ให้วิทยาลัยพลศึกษาทำหน้าที่เป็นวิทยาลัยชุมชนอีกบทบาทหนึ่ง วิทยาลัยพลศึกษาจึงได้มีการแบ่งส่วนการบริหารงานวิทยาลัยฯ ตามระเบียบกรมพลศึกษา พุทธศักราช 2539 ให้ฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นฝ่ายบริหารงานฝ่ายหนึ่งในจำนวน 4 ฝ่าย และแบ่งส่วนการบริหารงานในฝ่ายกิจการนักศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการศึกษามีหน้าที่และรับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ งานพัฒนาบุคลากรและวินัยนักศึกษา งานกิจกรรมงานแนะแนวและบริการอาชีพ งานองค์การนักศึกษา งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา งานบริการชุมชน งานศูนย์เยาวชนในวิทยาลัยฯ งานนักศึกษาวิชาทหาร รวมทั้งวิเคราะห์และประสานผู้ปกครองเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักศึกษา ให้ความร่วมมือสนับสนุนบริการชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ รายงานการปฏิบัติหน้าที่ตามลำดับชั้นและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย (กรมพลศึกษา, 2539, หน้า 8) และสิ่งสำคัญในการบริหารกิจการศึกษาก็คือ การใช้กระบวนการบริหารมาเป็นแนวปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการวางแผนงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุมอย่างเป็นระบบและขั้นตอน และจะต้องให้วิทยาลัยพลศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของผู้บริหาร

ปัญหาของการบริหารงานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษา คือ การขาดการปฏิบัติในด้านกระบวนการบริหาร เช่น การจัดลำดับของการบริหาร ขาดความสัมพันธ์หรือขาดการใช้กระบวนการในการบริหารงานอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเกิดผลกระทบแก่นักศึกษา เช่น นักศึกษาไม่ได้รับความสะดวกในด้านการบริการและสวัสดิการเท่าที่ควร ได้รับประสบการณ์น้อยจากการเข้าร่วมกิจกรรม ดังเช่น ชัยสิทธิ์ สุริยจันทร์ (2536, หน้า 51) สรุปว่า นักศึกษาต้องการให้วิทยาลัยปรับปรุงด้านบริการและสวัสดิการให้แก่นักศึกษาให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ถ้าวิทยาลัยได้ปรับปรุงงานดังกล่าวดีขึ้นแล้ว อาจเป็นผลทำให้นักศึกษาทั้งชายและหญิงเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางวิทยาลัยจัดมากขึ้น วิทยาลัยควรจัดรูปแบบของการบริการด้านสวัสดิการให้แก่นักศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของนักศึกษา เช่น การจัดบริการด้านการพยาบาล ยานพาหนะ เป็นต้น เช่นเดียว

กับ ดิษพงษ์ วิเศษไชยศรี (2526, หน้า 56-61) สรุปว่า การบริหารงานกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักศึกษาในด้านความสัมพันธ์ พบว่า นักศึกษาไม่เข้าร่วมกิจกรรม อาจารย์ไม่เข้าร่วมกิจกรรม นักศึกษาและการประเมินผลกิจกรรมไม่เหมาะสม และไม่มีการนำผลมาประเมินใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมนักศึกษา ส่วน ดุสิต คงตระกูล (2526, หน้า 134) ได้สรุปว่า การบริหารงานของวิทยาลัยมีหลายระดับที่มีการดำเนินการน้อย ได้แก่ ด้านสวัสดิการ เช่น การประกันสุขภาพนักศึกษา การบริการทางานให้นักศึกษาทำในระหว่างปิดภาคเรียน ด้านการควบคุมอาจารย์ยังไม่ได้ให้การแนะนำอย่างใกล้ชิด ด้านกิจกรรม อาจารย์ควรเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาที่จัดขึ้น ด้านบริการวิชาการ ควรปรับปรุงการส่งเสริม และที่ไม่ได้จัด คือ การวางแผนการปฏิบัติงาน

สุรพงษ์ บุรีสูงเนิน (2537, หน้า 24) สรุปว่า การบริหารกิจการศึกษายังขาดรูปแบบแผนการปฏิบัติงาน ขาดความร่วมมือ การประสานงานระหว่างอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา จึงเป็นเหตุให้การบริหารกิจการนักศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

จากปัญหาในเรื่องกระบวนการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่มีความรับผิดชอบโดยตรงในด้านการบริหารกิจการนักศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหารงานของฝ่ายกิจการนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ ตามระเบียบกรมพลศึกษา พุทธศักราช 2539 และสนับสนุนนโยบายของกรมพลศึกษาข้อ 4 ว่า เร่งส่งเสริมและพัฒนาให้นักศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม วินัย และค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ที่รับผิดชอบในการบริหารและดำเนินงานในฝ่ายกิจการนักศึกษา และความคิดเห็นของนักศึกษา ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบจากการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือว่าเป็นอย่างไร มีประโยชน์ที่นักศึกษาควรจะได้รับและให้เกิดผลดีแก่นักศึกษาให้มากที่สุด อีกทั้งเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายของกรมพลศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารจะได้รับข้อมูลที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา และบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายของกรมพลศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ
2. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ โดยใช้กรอบแนวความคิดการบริหารงานของ Henri Fayol ประกอบด้วย การวางแผน การจัดรูปงาน การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม รวมทั้งการดำเนินงานของงานต่าง ๆ ในฝ่ายกิจการนักศึกษา ได้แก่ งานพัฒนาบุคลากรและวินัยนักศึกษา งานกิจกรรมนักศึกษา งานแนะแนวและบริการอาชีพ งานองค์การนักศึกษา งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา งานบริการชุมชน งานศูนย์เยาวชนในวิทยาลัยฯ และงานนักศึกษาวิชาทหาร

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 4 คน อาจารย์หัวหน้างานในฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 28 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา จำนวน 606 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิทยาลัยพลศึกษา หมายถึง วิทยาลัยพลศึกษารวมไปถึงวิทยาลัยชุมชนที่เปิดในวิทยาลัยพลศึกษา ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สป. 146/2537 ลงวันที่ 12 กันยายน 2537 ในเขตภาคเหนือ จำนวน 4 วิทยาลัย ได้แก่ วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ - วิทยาลัยชุมชนช้างเผือก วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง - วิทยาลัยชุมชนนครเขลางค์ วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดสุโขทัย - วิทยาลัยชุมชนทุ่งคุยทอง วิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ - วิทยาลัยชุมชนเพชรบูรณ์

ฝ่ายกิจการนักศึกษา หมายถึง ฝ่ายบริหารฝ่ายหนึ่งที่มีหน้าที่ในการบริหารงาน ดำเนินงาน และนิเทศบรรดากิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา โดยมีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยฝ่ายกิจการนักศึกษา หมายถึง ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยที่กรมพลศึกษามีคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัย

หัวหน้างานในฝ่ายกิจการนักศึกษา หมายถึง อาจารย์ที่วิทยาลัยพลศึกษาแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานในฝ่ายกิจการนักศึกษา มีจำนวน 8 งาน ได้แก่ งานพัฒนาบุคลากรและวินัยนักศึกษา งานกิจกรรมนักศึกษา งานแนะแนวและบริการอาชีพ งานองค์การนักศึกษา งานบริการและสวัสดิการนักศึกษา งานบริการชุมชน งานศูนย์เยาวชนในวิทยาลัยฯ และงานนักศึกษาวิชาทหาร

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาและนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ ประจำปีการศึกษา 2540

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

จะได้ข้อมูลพื้นฐานในด้านสภาพปัจจุบัน และปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับปรุงการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานฝ่ายกิจการนักศึกษาของวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคเหนือ